
P

- p. c.** (fr *pour condoler*) részvétnyilvánításokon szereplő formula rövidítése [Öreg: 198; 14]
- p. f.** (fr *pour féliciter*) szerencsekívánat rövidítése [Öreg: 198; 15]
- p. forint** pengő forint [Nábob2: 91; 30]
- P. H. Lázár** Petrichevich Horváth Lázár (1807–1851) arisztokratikus ízlésű hírlapíró, Petőfi elszánt ostorozója. 1843-ban alapítja a konzervatív politikát tömjénező folyóiratot, a HONDERŰ-t, mely élesen támadta a haladó gondolat képviselőit. [Nábob2: 32; 9]
- p. p. c.** (fr *pour prendre congé*) búcsúzásul [Kár: 96; 30]
- P. S.** (lat) postscriptum | utóirat [Szeretve2: 22; 4]
- pabulatores** (lat tbsz) gyökerekkel, füvekkel táplálkozó remetéik [Jövő1: 194; 8]
- pace** (ang) iram (lőversenyben) [Nincsen: 145; 32]
- pacem** (lat) békét | szentet ábrázoló veretű pénzérme
- pacem pénzek** (lat +) arany- és ezüstérmék Krisztus vagy valamelyik szent képével [Jövő1: 195; 18]
- pacholec** bátor fickó [Szép: 102; 30]
- pachydermis** (lat) a vastagbőrűek osztályába tartozó
- pacientálja magát** (lat *patiens* +) türelmes [Fráter2: 145; 15]
- Pacific** → **Pacific-vonal**
- pacificando** (lat) a békeesség kedvéért [Damokosok: 128; 16]
- pacificatio** • **pacifikáció** (lat) **1.** lecsöndesítés, rendteremtés **2.** békeesség

pacificator (lat) békítő, rendteremtő [Lőcsei1: 38; 6]

Pacific-vasút → **Pacific-vonal**

Pacific-vonal • **Pacific-vasút** • **Pacific** (ang +) az Atlanti-óceánt a Csendes-óceánnal összekötő amerikai vasútvonal [Enyim1: 271; 33, Kiskirályok2: 285; 20]

pacifikáció → **pacificatio**

pacinacita • **pácinacita** **1.** besenyő **2.** békétlenkedő **3.** békebarát [Kiskirályok1: 181; 29]

pactum bilaterale (lat) kétoldalú szerződés

pactum conventum (lat) megegyezéssel szerződés [Hírhedett: 222; 4]

pactum diabolicum implicitum (lat) ördöggel való cimboraság [Hírhedett: 17; 16]

Paczka Ferenc (1856–1925) történelmi és vallásos tárgyú képeket, továbbá realista portrékat készítő festőművész [Magyar1: 32; 0]

pacsmagdzsi (tör *paşmakçı*) (török) lábbelikészítő [Rákóczy: 352; 12]

pacsul (ném *Patschuli*) átható, édeskés szagú, olcsó illatszert

pad¹ padka, sut, kemencezug [Fekete1: 97; 27]

pad² (szlk) erős hóesés [Szabadság1: 13; 21]

pádimentom • **pádimentum** (lat *pavimentum*) padló

padisah • **padisa** (tör *pađiřah*) padisah | **1.** a török szultán rangja és címe **2.** mohamedán uralkodó rangja és címe [Török: 121; 29]

padkocka padlózatot alkotó fakocka

padlás padozat, padló [Lélekidomár: 299; 9]

padlat padló [Trenk: 283; 6]

padlatolat padozat, padló

padló gyaloghíd, palló

padmaly **1.** part alatti vízmosta gödör

2. üreg teteje **3.** mennyezet **4.** padlás

5. padló [Bálványosvár: 63; 8, Benyovszky1: 55; 16, Elátkozott: 27; 21, Három: 166; 15, Hírhedett: 50; 16, Jövő1: 121; 33, Kiskirályok2: 151; 32, Kőszívű1: 113; 12, Lőcsei2: 213; 30, Mégis1: 325; 19]

padmalyív boltív [Akik1: 170; 16]

padmalyos szoba mennyezetes szoba [Lőcsei1: 196; 12]

padnyílás padlásnyílás

padozat mennyezet

padre (ol) atya

Padre Paolo (1552–1623) Fra Paolo Sarpri olasz teológus és történetíró. Szervita rendi szerzetes, majd rendfőnök, később a Velencei Köztársaság teológusa és egyházi jogtanácsosa. [Három: 107; 12]

padrone (ol) gazda, főnök

paenitentia → **penitencia**

Paisiello, Giovanni (1740–1816) ... Paisiello | Kiváló olasz operaszerző. 1776-tól 1784-ig II. Katalin cárnő udvarában működött a szentpétervári Olasz Opera igazgatójaként. [Szabadság1: 33; 12]

Paflogonia kis-ázsiai tartomány [Hírhedett: 123; 24]

Paganini, Niccolò (1782–1840) világhírű olasz hegedűvirtuóz és zeneszerző [Gazdag: 218; 23, Játékos: 41; 9, Vér: 86; 26]

pagát (ném *Pagat*) a tarokk-kártya legkisebb ütőerejű lapja [Élet: 306; 16, Tengerszemű: 74; 33]

pagát ultimó • pagátultimo (ném *Pagat* + ol) tarokkfigura, amelynél az utolsó ütést a pagáttal, a legkisebb értékű kártyával viszik el [Fekete2: 5; 19, Lengyelünk: 95; 2]

pagát ultimója a pincéreknek! (ném *Pagat* + ol +) (*tréf*) ócsárlás, szitkozódás [Élet: 530; 30]

pagina (lat) oldal (könyvben)

pagoda (ném *Pagode*) toronyszerű, többemeletes buddhista templom

pagódlí • pagodli mozgatható fejű, groteszk kínai porcelánfigura

pagony 1. (fiatal) ritkás erdő, fás liget **2.** erdőnek egy-egy erdész hatáskörébe tartozó, illetve elzárt része [Akik1: 56; 13, Enyim1: 192; 17, Fekete1: 211; 28, Három: 11; 6, Kószívű1: 284; 1, Kószívű2: 75; 19, Mégis2: 17; 12, Rákóczy: 81; 19]

paguri csíkos remeterák

páholy portásfülle

pahras (tör *para*) török aprópénz

pair (fr) **1.** főnemes, főúr **2.** felsőházi tag

pairtoloncozás (fr *pair* +) felsőházi tagok tömeges kinevezése az uralkodó parancsára (azért, hogy a kormány számára

kellő többséget biztosítson) [Élet: 123; 22, Jövő1: 214; 34]

pájdli zacskó, zsákforma táska

pajod pajor | cserebogárlárva [Politikai: 266; 27]

Pajor Titusz (1807–?) Pajos Gáspár fia, Pest megye alispánja, 1845 után pedig főispánja [Kárpáthy1: 229; 29]

pajta tágas, néha nyitott gazdasági épület takarmány és különféle holmik tárolására

pajzos ember az inség jelképe a bibliai példázatban (2Krn 25,6) [Régi: 45; 31]

pákász halászzattal, vadászattal és madarászattal foglalkozó réti ember

pakátus lecsendesített, békés [Egetvívó: 228; 32, Lengyelünk: 319; 13]

pakene-händli • pakene hendli (ném *gebackene Händel*) sült csirke [Rab: 112; 31]

pakfong (k *pak fong*) műezüst | réz-nikkel-cink ötvözet, alpakka [Gazdag: 37; 6, Mégis2: 146; 28, Régi: 82; 3]

Pákh Albert (1823–1867) Ügyvéd, író, hírlapíró. Petőfi és Jókai barátja. Kaján Ábel álnéven írt humoros tárcákat, szellemes életképeket és satirikus cikkeket. 1847-ben ő volt a Pesti Hírlap fürge tollú újdonságírója. [Tengerszemű: 45; 8]

pakk (ném *Pack*) csomag

pakliz • paklizik (ném *Packel*) csal (kártyában), hamisan kártyázik

pákosz 1. falánk, torkoskodó, pákosztos **2.** csintalan, vásott, komisz **3.** semmirekellő [Görögtűz: 179; 23]

pákoszkodás torkoskodás [Lőcsei1: 97; 22]

pákoszkodik pákosztoskodik, torkoskodik

pákosztos 1. torkos, falánk **2.** komisz, rossz, vásott

pakróc pokróc | goromba

paksaméta (ol *passamezzo*) iratcsomó

paksus • pakszus → **passzus**

pakulár (rom *păcurar*) (román) hegyi pásztor, havasi juhász [Damokosok: 21; 30, Fráter1: 38; 5, Három: 154; 15, Isten2: 181; 11, Lélekidomár: 350; 23, Öreg: 26; 9, Szegény: 158; 2, Török: 350; 7]

pakulárasszony (rom *păcurar* +) havasi juhászasszony

pakumpart (ném *Backenbart*) oldalszakáll
[Kiskirályok1: 309; 26]

Pál cár (1754–1801, uralk. 1796-tól) zsnokságáról hírhedt orosz cár, udvari özszeesküvés áldozata lett [Szabadság1: 45; 17]

Pál és Virginia Bernardin de Saint Pierre (1737–1814) francia írónak a falusi életből merített tárgyú, közkedvelt regénye [Névtelen: 307; 24]

Pál nagyherceg (JM) valószínűleg kitalált alak, talán I. Pál cár nyomán [Jövő1: 26; 21]

Palacký, František (1798–1876) Neves cseh polgári történetíró, levéltáros. A szabadságharc előtt az ausztroszlavizmus reakciós elméletének volt híve és terjesztője. 1848-ban osztrákrbarát politikát folytatott, 1867 után a trializmus alapján Csehországnak Magyarországgal azonos alkotmányt követelt. [Köszívű1: 143; 13]

paladin (ófr) lovag, hős, dalia [Három: 243; 7, Régi: 273; 25, Szegény: 341; 2]

palais (fr) palota

Palais des Narcisses (fr) Nárcisz palota [Névtelen: 26; 22]

palais des singes (fr) majmok palotája

palais royal (fr) királyi palota | az orleans-i herceg párizsi palotája (1624–1645), amelyet eredetileg Lemercier építész 1629-ben Richelieu bíboros számára épített [neve ekkor Palais-Cardinal] [Élet: 456; 33, Felfordult: 128; 27, Játékos: 67; 15, Lélekidomár: 333; 18, Nábob1: 113; 11]

palakó lapokra váló sötétszürke kőzet

palam [et publice] (lat) **1.** nyilvánosan **2.** nyíltan, szemtől szembe [Rákóczy: 152; 1]

palánk deszkakerítés

Palánka Bačka Palanka (szb) | helység Szerbiában, a román határ közelében, a Duna partján [Jövő2: 240; 4]

palankin (ném) fedett gyaloghintó [Hírhedt: 201; 20]

pálanya • pálnyja gyomorhurka, gömböc [Hétköznapi: 274; 9, Rab: 463; 18]

palást hosszú, bő, ujjatlan, köpenyforma ruha

palatinális (lat) nádori

palatini a római Palatinus-hegyen levő

palatini romok A római Mons Palatinuson az ókorban előkelő és gazdag emberek palotái emelkedtek. 1861-ben III. Napóleon, 1871 óta pedig az olasz kormány végeztetett nagyszabású ásátásokat a műemlékek feltárására. [Isten1: 185; 19]

Palatínus Pista! (*tréf*) szitkozódás [Mégis1: 345; 30]

palatínus • palatinus (lat) nádor | 1849-ig a király helyettese [Lélekidomár: 250; 32]

palatinus... halálra sebesült Sándor Lipót halálos balesetét Jókai már 1848-ban megírta A MARTINOVICS ÖSSZEESKÜVÉSI PÖR RÉSZLETEI című, eredetileg A VILÁGHÍRŰ MARTINOVICS-ÖSSZEESKÜVÉS RÉSZLETEI című cikkében [Rab: 496; 18]

palazzo (ol) palota

palazzo di delizie (ol) gyönyörök palotája [Három: 265; 13]

pálcáló vesszőparipa

pálcatór stíletes pálcá | hegyes tört rejtő pálcá

pálcatórés régi szokás volt, hogy a halálos ítélet felolvasása után a bíró kettőtört egy pálcát, és az elítélt lába elé vetette e szavakkal: „Istennél a kegyelem!” [Földesúr: 194; 10]

pálcikár ajtónálló

paleontológ (ném *Paläontolog*) paleontológus | az őslénytan tudósa

paleontológia (ném *Paläontologie*) őslénytan

paleotherium (lat) kihalt emlős, a ló egyik őse [Fekete1: 11; 33]

Palestrina, Giovanni Pierluigi da (1525–1594) Nagy olasz zeneszerző. A római Santa Maria Maggiore bazilika fiúénekekeként kezdte, majd 1551-től a Szent Péter-templom karmestere volt. Művészete a polifón vokális zene csúcspontja és a katolikus egyházi zene mintaképe. Gyönyörű himnuszai között szerepel az is, melyet a STABAT MATER szövegére komponált. [Isten1: 82; 22, Szeretve1: 335; 29]

Palesztina Ez idő tájt török uralom alatt volt. A zsidóságnak Palesztinában való összegyűjtését csak 1897-ben tervezte

- az első cionista kongresszus. A KÜRT híre kacsá. [Élet: 52; 17]
- paléta** (ném *Palette*) paletta | festékek kikeveréséhez használt, kézben tartott deszkalap [Mégis2: 49; 16]
- paletot** (fr) **1.** felöltő **2.** hosszú, bő felsőkabát, köpeny [Benyovszky1: 365; 4, Élet: 291; 23]
- Pálffy Albert** (1820–1897) Író, újságíró. A szabadságharc előtt a Pesti Hírlap munkatársa volt. 1848–1849-ben a márciusi fiatalok radikális orgánumát szerkesztette. 1853-ig bujdosott, majd bezárták, s Budweisba internáltak, ahol több mint két esztendeig raboskodott. [Tengerszemű: 44; 1]
- Pálffy Antal** A cselekmény idején ismeretlen személy. Egy Pálffy Antal szerepel ugyan a családban, de csak a XIX. század elején. [Szeretve1: 67; 21]
- Pálffy János** (1664–1751) Hadvezér és nádor. Részt vett a török ellen vívott harcokban. 1710-ben a felső-magyarországi császári hadak főparancsnoka lett. 1711-ben ő vezette császári részről a kuruc fővezérrel, Károly Sándorral folytatott béketárgyalásokat. [Lőcsei2: 39; 22]
- Pálffy herceg** A család tagjai valamennyien grófok és hercegek voltak. Pálffy Pál herceg 1651. március 15-én családi kiváltsággént megkapta Pozsony várának örökös kapitányságát. A regénybeli Pálffy bánt a család több tagjának életrajzi adataiból szabadon teremtette Jókai. [Szeretve1: 7; 6]
- Pálffy Károly** (1735–1816) gróf és kancellár, aki II. József és a rendek bizalmát egyaránt igyekezett megtartani [Rab: 138; 13]
- Pálffy Miklós** (1657–1732) Katonai pályáján gyorsan emelkedett. 1701-ben koronaőr és testőrkapitány, majd 1707-ben tábornagy lett, később országbíró, majd nádor lett.
- Pálffy Móric** (1812–1897) Gróf, 1849-ben a muszkavezető mánások egyike. Haynau szárnyegédeként harcolt a szabadságharc idején. 1856-ban császári altábornagy lett, majd Magyarország királyi helytartója. 1879-ben aulikus érdemeiért Aranygyapjas-renddel tüntették ki. Jókai az ESTI LA-POK című napilapjában 1849. június 4-én gúnyolta magatartását. [Politikai: 472; 31]
- Pálffy nádor** Thaly a nádort gyakran bánként említi. [Lőcsei2: 83; 14]
- pálfordulás** utalás a bibliai történetre (ApCsel 9) [Egetvivő: 158; 27]
- Pálffy Tamás** (1633–1679) nyitrai püspök [Magyar2: 134; 22]
- Palikao** Palikihao | 1860-ban angol–francia szövetséges csapatok harcoltak Kína ellen. Egyik győzelmüket Palikihao mellett aratták. [Mégis1: 308; 9]
- Palikao herceg** Palikihao | Charles Cousin-Montauban generális (1796–1878) Palikihao hercege volt, a porosz–francia háború elején francia miniszterelnök. Mivel kifosztotta a kínai császár Nyári palotáját, később III. Napóleon eljárást indított ellene. [Nincsen: 195; 14]
- palikár** (gör *palikari*) **1.** görög önkéntes szabadságharcos, partizán **2.** török szolgálatban álló görög zsoldos [Arany2: 138; 27, Fehér: 176; 18, Mégis2: 168; 31]
- palikári** nadrágszoknya a XX. század elképzelt női divatjában
- palimpszeszt** • **palimpsest** (ném) **1.** olyan papirusz vagy pergamen, amelyről az eredeti írást eltávolították, s újat írtak helyébe **2.** kivakart, eltörölt írás fölé került szöveg **3.** (nehezen olvasható) átírás, rájavítás [Fekete1: 67; 26, Mégis1: 200; 33]
- palindróm** (ném) olyan szó vagy mondat, amely visszafelé olvasva is értelmes
- Palissot de Beauvois** (1755–1820) növénytantudós, a Francia Akadémia tagja [Névtelen: 236; 17]
- Palissy, Bernard** (1510–1590) Francia üvegfestő, fazekas, építőmester és humanista író. Rendkívül fáradtságos és kitartó munka után fölfedezte a fajanszedények festésének titkát. [Jövő1: 122; 19, Nincsen: 87; 27]
- paliszád** • **pallisad** • **pallisade** • **pallizáda** (ném *Palisade*) **1.** karósánc, cölöpfal **2.** sánckaró, a sánccárokba védelmül felállított hegyes karók egyike [Három: 12; 23, Magyar2: 480; 23, Politikai: 102; 30, Szeretve1: 84; 16, Trenk: 177; 1]